

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การศึกษาแก่นธรรมผ่านวรรณกรรมเรื่องกายนครโดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ (๑) เพื่อศึกษาความเป็นมาทางวรรณกรรมเรื่องกายนครที่ปรากฏในสังคมไทย (๒) เพื่อศึกษาแก่นธรรมผ่านวรรณกรรมเรื่องกายนคร (๓) เพื่อศึกษาอิทธิพลและคุณค่าทางวรรณกรรมเรื่องกายนครที่มีในสังคมไทย

๑. กาย หมายถึง กอง หมว่ ที่รวมแห่งอวัยวะทั้งหลาย หรือที่ชุมนุมแห่งรูปธรรม คือร่างกาย บางทีเรียกเต็มว่ารูปกายที่ประชุมแห่งธรรม คือ เจตสิก บางทีเรียกว่านามกาย รูปกายนี้ทั้งหมดเรียกว่า เมือง พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในถึงสุโกปมสูตรว่า ภิกษุทั้งหลาย เหมื่อนอย่างว่า เมืองชายแดนของพระราชาเป็นเมืองที่มั่งคั่ง มีกำแพง มีเชิงเทิน มีประตู ๖ ประตู นายประตูเป็นคนฉลาด เลียบแหลม มีปัญญา คอยห้ามคนที่ไม่รู้จัก อนุญาตให้คนรู้จักเข้าไปในเมืองนั้น ราชทูตคนหนึ่งมีราชการด่วนมาแต่ทศบูรพา มาถามนายประตูว่า เจ้าเมืองอยู่ที่ไหน นายประตูตอบว่า แน่ะท่านผู้เจริญ นั้นเจ้าเมืองนั่งอยู่ทางสามแพร่งกลางเมือง ราชทูตนั้นมอบเอกสารตามความเป็นจริงแก่เจ้าเมือง แล้วเดินทางกลับตามทางที่ตนมา ราชทูตคนหนึ่งมาแต่ทิศปัจจิม ราชทูตคนหนึ่งมาแต่ทิศอุดร ราชทูตคนหนึ่งมาแต่ทิศทักษิณ แล้วถามนายประตูว่า แน่ะท่านผู้เจริญเจ้าเมืองนี้อยู่ที่ไหน นายประตูนั้นจึงตอบว่า แน่ะท่านผู้เจริญ นั้นเจ้าเมืองนั่งอยู่ทางสามแพร่งกลางเมือง ที่นั่นแลราชทูตคนหนึ่งมอบเอกสารตามความเป็นจริงแก่เจ้าเมืองแล้วเดินทางกลับตามทางที่ตนมา

จากอุปมานั้น ถอดใจความที่เป็นแก่นธรรมดังต่อไปนี้ คำว่าเมืองเป็นชื่อของกายที่เรียกว่ากายนคร เกิดจากมหาสูตร ๔ มี ปฐวี ฐาตุดิน อาโปธาตุน้ำ วาโยธาตุลม เตโชธาตุไฟ คำว่าประตู ๖ ประตู เป็นชื่อของอายตนะ ๖ ได้แก่ จักขุ ตา โสต หู ฆานะ จมูก ชิวหา ลิ้น กาย การสัมผัส มโน ธรรมารมณ์ที่เกิดกับใจ

คำว่า ราชทูตคู่เป็นชื่อของสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน คำว่าเมืองเป็นชื่อของวิญญาน ๖ ได้แก่ จักขุวิญญาน โสตวิญญาน มานวิญญาน ชิวหาวิญญาน กายวิญญาน มโนวิญญาน คำว่า ทางสี่แพร่ง เป็นชื่อของมหาสูตร ๔ ได้แก่ ปฐวี ฐาตุดิน อาโปธาตุน้ำ วาโย ธาตุลม เตโช ธาตุไฟ คำว่า เอกสารตามความเป็นจริง คือ นิพพาน คำว่าทางตามที่ดินเดินได้แก่ อริยมรรคมี

องค์ ๘ ประการ (๑) สัมมนาภิธาน ปัญญาเห็นชอบ (๒) สัมมาสังกัปปะ ตามคำริชอบ (๓) สัมมาวาจา การเจรจาชอบ (๔) สัมมากัมมันตะ การงานชอบ (๕) สัมมาอาเซ เลี้ยงชีพชอบ (๖) สัมมาวายามะ มีความเพียรชอบ (๗) สัมมาสติ การระลึกชอบ (๘) สัมมาสมาธิ การตั้งใจชอบ

๒. แก่นธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมกายนครจังหวัดพังงา แก่นธรรม หมายถึง ธรรมที่มีความหลุดพ้นทางใจอันไม่กลับมากำเริบนั้นเป็นที่สุดโดยรอบนั้นเป็นแก่นสาร แก่นธรรมวรรณกรรมกายนครจังหวัดพังงามีแก่นธรรมดังนี้ได้แก่ โปธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการ (๑) พระสติปัญฐาน ๔ (๒) อิทธิบาท ๔ (๓) สัมมปปธาน ๔ (๔) อินทรีย์ ๕ (๕) โพชฌงค์ ๗ (๖) อริยมรรคมีองค์ ๘ (๗) สิกขาบทสิบประการ เป็นศีลของสามเณร (๘) พระสวดใส่พระขำมรงค์ทั้ง ๑๐ นิ้ว ได้แก่ ศีล ๒๒๗ ข้อ อันเป็นศีลของพระภิกษุ (๑๑) พระองค์ทรงพระมงกุฎเพชรจตุพรหมวิหาร ๔ ได้แก่ (๑) เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาจะให้มีความสุข (๒) กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ (๓) มุทิตา ความพลอยยินดี (๔) อุpekขา ความวางเฉย เป็นต้น

๓. แก่นธรรมจากวรรณกรรมกายนคร นครศรีธรรมราช แก่นธรรมคือ ธรรมที่มีความหลุดพ้นทางใจอันไม่กลับมากำเริบอีก เป็นที่สุดโดยรอบ เป็นธรรมที่เป็นแก่นสาร และที่สุดโดยรอบในบทนี้เป็นการสรุปแก่นธรรมจากวรรณกรรมกายนคร นครศรีธรรมราช มีดังต่อไปนี้ ๑.ไตรลักษณ์ ๓ (๑) อนิจจัง ความไม่เที่ยง (๒) ทุกขัง ความเป็นทุกข์ (๓) อนัตตา ไม่มีตัวตน ๒.ศีล ๕ ข้อ (๑) เว้นจากการฆ่าสัตว์ (๒) เว้นจากลักทรัพย์ (๓) เว้นจากการประพฤติดีกาม (๔) เว้นจากการพูดปด (๕) เว้นจากการดื่มสุรา ๓.อกุศลมูล มี ๓ อย่าง (๑) โลภะ ความโลภ (๒) โทสะ ความโกรธ (๓) โมหะ ความหลง ๔.ธาตุ ๔ (๑) ปฐวี ธาตุดิน (๒) อาโป ธาตุน้ำ (๓) วาโย ธาตุลม (๔) เตโช ธาตุไฟ ๕.กามคุณ ๕ (๑) รูป (๒) เสียง (๓) กลิ่น (๔) รส (๕) โผฏฐัพพะ (๖) ธรรมารมณ์ ๖.ปหาน ๓ อย่าง (๑) ตทังคปหาน คือ การละด้วยอารมณ์ (๒) วิกัมภณปหาน คือ การละด้วยการข่มไว้ (๓) สมุจเฉทปหาน คือ การละกิเลสโดยเด็ดขาด แก่นธรรมกายนครของแปลก สนธิรักษ์

๑) แก่นธรรม คือ ธรรมที่มีความหลุดพ้นทางใจ และไม่กำเริบอีก และเป็นธรรมที่เป็นแก่นสาร เป็นที่สุดโดยชอบ ในบทนี้เป็นการสรุปแก่นธรรมจากวรรณกรรมกายนคร ฉบับของแปลก สนธิรักษ์

(๑) การไม่คบคนพาล ๒.ความไม่ประมาท ๓.พุทธคุณฯ พุทธคุณคือ คุณของพระพุทธเจ้า ๔ อย่าง ๔.ไตรลักษณ์ ๓ ประการ ไตรลักษณ์ คือ ลักษณะของสังขารที่เสมอกัน ได้แก่ (๑) อนิจจัง ความไม่ (๒) ทุกขัง ความเป็นทุกข์ (๓) อนัตตา ความไม่มีตัวตน ๕.พระธรรมคุณ คุณของพระธรรม ๖.พระสังฆคุณ คุณของพระสงฆ์ ๗.ศีล ๕ หรือเบญจศีล ๕ ข้อ ๘.อวิชา ๘

๒) แก่นธรรมจากวรรณกรรมกายนครฉบับนครกาย ประกอบด้วยแก่นธรรมดังต่อไปนี้

(๑) ไตรลักษณ์ คือ ลักษณะที่เสมอกันของสังขาร มี ๓ ประการ (๑) อนิจจัง ความไม่เที่ยง (๒) ทุกขัง ความเป็นทุกข์ (๓) อนัตตา ความไม่มีตัวตน ๒.ธาตุ ๔ (๑) ปฐวี ธาตุดิน (๒) อาโป ธาตุน้ำ (๓) วาโย ธาตุลม (๔) เตโช ธาตุไฟ ๓.ศีล ๕ ข้อ หรือ เบญจศีล ๕ ข้อ (๑) ปาณา เว้นจากการฆ่าสัตว์ (๒) อหิงสา เว้นจากการลักทรัพย์ (๓) กามเม เว้นจากการประพฤติดิโนกาม (๔) มุสาวาทา เว้นจากการพูดเท็จ (๕) สุรา เว้นจากการดื่มสุรา ๔.โลกธรรม ๘ (๑) มีลาภ – เสื่อมลาภ (๒) มียศ – เสื่อมยศ (๓) สรรเสริญ – นินทา (๔) สุข – ทุกข์ ๕.กุศลกรรมบถ ๑๐

๔. อิทธิพลและความสำคัญทางวรรณกรรมเรื่องกายนครที่มีในสังคมไทย

วรรณกรรมในความหมายนักวรรณกรรมศึกษาให้คำจำกัดความแคบเข้ามา ที่เป็นงานเขียนเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งมีคุณลักษณะเฉพาะ เพราะเป็นงานเขียนตั้งอยู่บนพื้นฐานของจินตนาการ ใช้ภาษาเชิงภาพพจน์ อุปมา และมีท่วงทำนองที่ไพเราะ มีเค้าโครง มีตัวละคร การนิยามในลักษณะที่ชัดเจน เช่น

๑) ด้านจิตรกรรม

ภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังและสลัก ในบทนี้ใช้ภาพเขียนปริศนาธรรมที่ปรากฏในสมุดข่อย เป็นจิตรกรรมของสมัยโบราณใช้สอนหนังสือแก่ผู้ไม่รู้หนังสือ คงใช้กันมาเป็นเวลานาน เป็นร้อยปี ภาพนี้ปรากฏอยู่ในวัดต่างๆ ของภาคใต้ ได้รวบรวมไว้ที่สวนโมกขพลาราม อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี เพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

๒) ด้านประเพณี

ประเพณีการบวชเป็นประเพณีเก่าแก่ มีการสืบทอดกันมาช้านาน เนื่องจากการบวชเป็นการฝึกฝนให้ผู้ชายที่บรรลุนิติภาวะมีความรับผิดชอบในชีวิตของตน ได้ศึกษาพระธรรมวินัย อันนำไปสู่ความดีงาม แต่การบวชแขวงไปด้วยความเชื่อ ความศรัทธา เช่น การบวชเพื่อทดแทนคุณบิดามารดา เชื่อว่ามารดาบิดาที่เสียชีวิตแล้วจะได้ไปสวรรค์และได้รับอานิสงส์ต่างๆ ความเชื่อที่ฝังอยู่ในประเพณีทำให้เกิดความศรัทธา และปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน จนกลายมาเป็นอิทธิพลในสังคมไทย

(๑) เกี่ยวกับงานศพ

ความตายเป็นสิ่งสุดในชีวิตมนุษย์ เป็นภารกิจของญาติพี่น้องต้องจัดการศพผู้ตายตามประเพณี ประเพณีเกี่ยวกับศพของไทยมีขั้นตอนต่างๆ ตามธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติสืบทอดกันมา และขั้นตอนต่างๆ ของประเพณีงานศพได้แฝงปริศนาธรรม คำสั่งสอน ให้กับผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ ตาม

ประเพณีของสังคมไทย เมื่อเกิดการตายขึ้นในครอบครัวบรรดาญาติพี่น้องเพื่อนบ้านได้มาประชุมกัน เพื่อแสดงความอาลัยเศร้าโศกเสียใจตามธรรมดา จากนั้นก็ช่วยกันจัดแจงแต่งศพ มีการประดับประดาด้วยดอกไม้ รูปเทียน อันสวยงามและตั้งศพบำเพ็ญบุญกุศล เมื่อครบเจ็ดวันจึงนำศพไปป่าช้า เพื่อทำการเผาศพ มีการทอดผ้าบังสุกุลตามประเพณี เมื่อเผาแล้วครบเจ็ดวันก็ไปร่วมกันทำบุญให้ทานตามประเพณี

(๒) ชีวิตความเป็นอยู่

ชีวิตความเป็นอยู่ของคนเรานั้นมีความสำคัญ เราจะอยู่อย่างไรให้ชีวิตมีความดีและมีอนาคต การที่ชีวิตจะมีความหมายทุกคนต้องทำความดีให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม โดยการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ด้วยความไม่ประมาท ดังที่พระพุทธองค์ตรัสแก่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาว่า คูกรภิกษุทั้งหลายสังฆารธรรมเป็นของไม่เที่ยงเธอทั้งหลายจงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม ทุกคนไม่ควรประมาทในชีวิตความเป็นอยู่และสร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเองและสังคม ชีวิตก็จะมีแต่ความสุข

(๓) การแต่งกาย

การแต่งกายขึ้นอยู่กับความนิยมของแต่ละท้องถิ่น จะแต่งกายไม่เหมือนกัน ลักษณะเครื่องแต่งกายของแต่ละท้องถิ่น มีรูปร่างแตกต่างกันออกไปทั้งในเรื่องรูปและสีสันทลอดจนลักษณะของเสื้อผ้า ซึ่งบางท้องถิ่นอาจทอขึ้นใช้เอง อย่างไรก็ตามรูปแบบของเสื้อผ้าซึ่งบางท้องถิ่นไม่เหมือนกัน เช่น เครื่องแต่งกายของคนทั่วไป จะเป็นแบบเรียบง่าย หรือเมื่อจะไปร่วมงานที่เป็นพิธีนิยมแต่งกายอีกแบบหนึ่ง การแต่งกายเป็นเรื่องสำคัญและเป็นอิทธิพลแต่ละท้องถิ่นที่ใช้ปฏิบัติกันมาทุกยุคทุกสมัย ชาวไทยได้ยึดถือปฏิบัติจนเป็นประเพณีและเป็นอิทธิพลอยู่ในสังคม

(๔) การประกอบอาชีพ

คนเราทุกคนเกิดมาอยู่ในโลกอยู่ในสังคมจะมีความสุขมีอนาคต สำหรับชีวิตต้องมีอาชีพการงานมีหลักฐานมั่นคง ชีวิตก็มีความสุขไม่ว่าเราจะเกิดในตระกูลสูงตระกูลต่ำที่ต้องมีอาชีพและมีงานที่มั่นคงหรือกล่าวได้ว่าทุกคนต้องทำงาน แต่อาชีพนั้นย่อมต่างกันตามฐานะ เช่น พระมหากษัตริย์มีหน้าที่ในการปกครองประเทศชาติบ้านเมือง ข้าราชการมีหน้าที่หรืออาชีพทางราชการ พ่อค้ามีอาชีพทำมาค้าขายเป็นอาชีพด้านพาณิชย์กรรม ชาวไร่ชาวนามีอาชีพด้านการเกษตร นักดนตรีก็มีอาชีพด้านดนตรี กายนครในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนากล่าวถึงด้านการประกอบอาชีพว่ามีความสำคัญและมีอิทธิพลอยู่ในสังคมไทยทุกยุคทุกสมัย

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาแก่นธรรมผ่านวรรณกรรมกายนกร ผู้วิจัยเห็นประเด็นที่สมควรจะทำการศึกษาและข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๑. การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมอิงพระพุทธศาสนาจากผู้ประพันธ์ในมหานิกาย และผู้ประพันธ์ในธรรมยุติกนิกาย เพื่อศึกษาความแตกต่างและความแพร่หลายของเรื่อง

๒ การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมศาสนาเรื่องกายนกร ที่แปลมาจากภาษาบาลีพม่า โดยเปรียบเทียบกับฉบับดั้งเดิม เพื่อศึกษาการเปลี่ยนเรื่องที่มีการคัดลอกสืบต่อกันมา อาจจะได้ข้อมูลที่น่าสนใจในการศึกษาประเพณี วัฒนธรรม และความรู้ต่างๆ ที่แฝงอยู่ในเรื่องกายนกร

๓. การศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมในเรื่องกายนกร เกี่ยวกับเรื่องของจิตใจกับกิเลสต่างๆ ตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างละเอียด

๔. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบ ท่วงทำนองการประพันธ์ระหว่างนิทานคำกลอนเรื่องกายนกร กับสุภาษิตสอนหญิงในประเด็นอื่นๆ เพิ่มเติม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการวิเคราะห์เรื่องผู้แต่งวรรณกรรมทั้งสองเรื่องนี้มากยิ่งขึ้น

๕. ควรมีการศึกษาวรรณกรรมเรื่องอื่นๆ ที่เชื่อว่า กวีที่ชื่อ ภู เป็นผู้แต่ง เช่น จันทโครพคำกลอน นกกระจาบท่ากลอน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนเกี่ยวกับผู้แต่งวรรณกรรมเหล่านี้ว่าเป็นคนเดียวกันหรือไม่ และค้นหาประวัติของกวีที่ชื่อ ภู เพื่อเป็นเกียรติประวัติ แก่ผู้ล่วงลับแล้ว เพื่อความชัดเจนทางวรรณคดี